

5. Карандашев Ю.Н. Психология развития / Ю.Н. Карандашев. – Минск, 1997. – Ч. 1.
6. Подласый И.П. Педагогика : учебник для студентов высших педагогических учебных заведений / И.П. Подласый. – М. : Просвещение, 1996. – 432 с.
7. Практические аспекты реализации многоуровневой системы образования в техническом университете: организация и технологии обучения / [Попов Ю.В., Подлеснов В.Н., Садовников В.И., Кучеров В.Г., Андросюк Е.Р.]. – М., 1999. – 52 с.

БІРЮКОВ П.В.

ОРГАНІЗАЦІЯ ПОЗААУДИТОРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КУРСАНТІВ ВНЗ МВС УКРАЇНИ

Вирішення проблем зв'язку службової діяльності курсанта із засвоєнням навчальної програми, впливу службового навантаження на процес вивчення навчальних дисциплін, функціонування структурно-логічної схеми підготовки фахівців, контролю та оцінювання знань є актуальним завданням для вищого навчального закладу МВС України (далі – ВНЗ МВС). Останні публікації науково-педагогічної літератури акцентують увагу на адаптації організації навчально-виховного процесу ВНЗ МВС до умов кредитно-модульної системи навчання, пошуку нових форм та методів організації підготовки курсантів [1–4; 6]. Актуальним і важливим аспектом досліджуваної проблеми є використання наявного ресурсу позааудиторного часу у формуванні професійної моделі офіцера МВС та, у зв'язку із цим, підготовка офіцера курсової ланки до організації позааудиторної діяльності курсантів. Офіцер, який щойно призначений з практичного органу внутрішніх справ на посаду офіцера навчального підрозділу ВНЗ МВС, не володіє формами та методами, алгоритмом роботи в курсантському колективі. Службова діяльність курсових офіцерів включає елементи педагогічної діяльності, тому кандидати на заміщення посади офіцера навчального підрозділу ВНЗ МВС мають відповідати критеріям, викладеним у ст. 54 “Закону про освіту”: “...Педагогічною діяльністю можуть займатися особи з високими моральними якостями, які мають відповідну освіту, професійно-практичну підготовку, фізичний стан яких дозволяє виконувати службові обов'язки” [5].

Мета статті – дати методичні рекомендації щодо організації позааудиторної діяльності курсантів ВНЗ МВС України.

На наш погляд, методичні рекомендації з організації позааудиторної діяльності курсантів ВНЗ МВС України для офіцера курсової ланки мають бути подані по етапах:

І. Системна поточна діагностика навчального процесу в курсантському взводі за параметрами: відвідування занять особовим складом та успішність навчання.

На цьому етапі необхідно проаналізувати за журналами обліку занять навчальних взводів пропуски занять курсантами за характерними причинами:

- наряд;
- лікування в лазареті ВНЗ, домашніх умовах, госпіталі, поліклініці;
- звільнення курсантів, які є членами збірних команд навчальних підрозділів, ВНЗ, відомств та займаються спортом високих досягнень, на етапі їхньої підготовки до змагань, учасників творчої самодіяльності, наукових конференцій при підготовці до виступів;

– відрядження курсантів (участь у спортивних змаганнях, у творчій самодіяльності, роботі наукових конференцій, виконання видів короткотривалої навчальної практики поза розкладом, участь у позапланових заходах тощо).

Далі слід проаналізувати поточну успішність курсантів і встановити певні залежності між відвідуванням курсантами занять, своєчасністю відпрацювання ними пропущених занять, незасвоєного матеріалу та їхньою успішністю, розглянути втрати навчального часу протягом певного періоду і їх вплив на результати навчання.

Для курсантів, які пропустили великий обсяг навчального матеріалу та не засвоїли зміст у навчальній дисципліні, офіцер курсантського підрозділу разом з викладачем складає індивідуальні графіки, плани відпрацювання заборгованостей з встановленням часових інтервалів. Контроль за цим здійснює начальник курсу, командир навчального взводу.

На них пропонується покласти такі службові функції:

– відповідальність та контроль за веденням журналів обліку навчальних занять, самостійної підготовки;

– на підставі вказаних облікових документів здійснення поточної діагностики навчального процесу в навчальному взводі (групі), визначення курсантів, які потребують відпрацювання пропущених або незасвоєних занять;

– планування заходів, що сприятимуть оптимальному їх відпрацюванню курсантами;

– створення дієвого механізму підготовки курсантів до наступних занять з урахуванням їхніх індивідуальних особливостей, реалізації власного потенціалу в навчально-пізнавальній діяльності.

II. Забезпечення оптимального режиму процесу послідовного та своєчасного засвоєння навчального матеріалу курсантами.

Командир взводу відповідно до своїх функціональних обов'язків зобов'язаний проводити з особовим складом заняття й управляти його навчанням, вести облік бойової підготовки взводу [6]. Командир взводу ВНЗ МВС – це прямий і безпосередній начальник для всього особового складу взводу, від його особистої керівної функції залежить досягнення певних результатів у навчанні курсантів, формування професійних якостей у майбутніх офіцерів: знань, навичок і вмінь. Завдання професійної діяльності офіцера курсової ланки, яка максимально сприяла б створенню оптимальних умов для навчально-пізнавальної діяльності, реалізації їхнього потенціалу, призначення щодо профільної підготовки з урахуванням індивідуальних особливостей кожного курсанта – це пріоритетне завдання службової діяльності офіцера навчального підрозділу ВНЗ МВС. Офіцер управління, начальник курсу або викладач навчального закладу може не знати всіх індивідуальних особливостей кожного конкретного курсанта, їхні особистісні потреби або інтереси.

Командир навчального взводу, в якого перебуває в підпорядкуванні 20–30 осіб і який за своїм службовим призначенням безпосередньо керує своїми підлеглими, зобов'язаний докласти всіх зусиль для створення творчої атмосфери оволодіння навчальними дисциплінами у взводі.

III. Аналіз результатів роботи з курсантами, що мали пропуски та незадовільні оцінки. Визначення шляхів, напрямів, прийомів і методів підвищення ефективності роботи з курсантами.

На підставі проведеного аналізу за допомогою журналів обліку навчальних занять, самостійної підготовки, комп'ютерної бази даних (програмного обладнан-

ня) щодо обліку відвідування занять та поточної успішності, яка щоденно оновлюється і є достатньо динамічною програмою, офіцер курсової ланки формує список курсантів, яким необхідно відпрацювати пропущені або незасвоєні заняття з конкретної дисципліни.

Після проведеного аналізу офіцеру навчального підрозділу доцільним буде врегулювати службове навантаження у взводі таким чином, щоб визначені за вказаними критеріями курсанти були присутні на самостійній підготовці. Наступним кроком в алгоритмі дій командира взводу може бути з'ясування до початку самостійної підготовки графіків чергування викладачів на кафедрах, здійснення особистого зв'язку з керівництвом кафедр та попередження про можливе відвідування визначених курсантів з метою відпрацювання пропущеного матеріалу. Курсовому офіцеру доцільно узгодити з викладачем порядок та організацію проведення групової (індивідуальної) консультації, якщо цього потребує ситуація.

На початку самостійної підготовки командир взводу в аудиторії оголошує особовому складу список курсантів, в яких виникла потреба відпрацювати пропущений або незасвоєний матеріал. Далі він визначає місце та час підготовки таких курсантів до самостійної роботи. За ситуацією, призначає курсантів, які допомагають тим, хто не встигає, при підготовці до занять (іншими словами, призначає кураторів з числа курсантів, які закріплюються за конкретними курсантами). На другій півпарі самостійної підготовки особисто перевіряє готовність курсантів до відпрацювання пропущеного або незасвоєного матеріалу викладачеві кафедри й відправляє їх з журналами обліку навчальних занять самостійно або під командою призначених старших на відповідні кафедри, запрошує викладачів до курсантів в аудиторії. Наприкінці самостійної підготовки перевіряє за журналами відпрацювання пропущених і незасвоєних тем, уточнює список "боржників", до яких також належать курсанти, які пропустили семінарські та практичні заняття. Офіцер курсової ланки має право бути присутнім під час відпрацювання курсантом пропущеного й невідпрацьованого матеріалу викладачеві, в окремих випадках, давати поради щодо організації індивідуальної роботи з конкретним курсантом.

Одним з варіантів роботи офіцера курсової ланки з використання позааудиторного часу курсантів закладено в моделі (див. рис.), що включає в себе основні елементи його службової діяльності.

Офіцер вказаної категорії спочатку здійснює контроль та облік втрат навчального часу курсантами взводу, а саме: обліковує поточні пропуски, пропущений матеріал, визначає курсантів, які не склали підсумковий контроль з навчальних дисциплін, службове навантаження курсантів у нарядах; враховує участь у суспільній роботі, організаційних заходах підрозділу.

Далі, згідно з алгоритмом дій, офіцер здійснює контроль та облік втрат навчального часу курсантами. Аналіз може здійснюватись за допомогою журналів обліку відвідування та успішності занять, журналів обліку відвідування курсантами самостійної підготовки, графіків несення нарядів курсантами на місяць, інших облікових документів. Доцільно з метою вдосконалення обліку інформації, яка характеризує успішність навчання та відвідування занять курсантами, запровадити програмне забезпечення, залучити до цієї роботи співробітників навчально-методичних відділів (відділень) ВНЗ МВС. Це дасть змогу більш повно та якісно обліковувати інформацію, зберігати та працювати з нею, що посилить оперативність її використання.

Після контролю та обліку втрат навчального часу, їхнього аналізу, командир навчального взводу безпосередньо організує роботу в навчальному взводі (групі) з компенсації втрат навчального часу, що включає в себе три основні види службової діяльності, які послідовно взаємопов'язані:

- визначення прийомів та методів контролю за навчанням курсантів;
- організація роботи з підтримання робочих відносин із загальнопрофільними та профілюючими кафедрами;
- застосування форм та методів індивідуально-групової роботи з курсантами.

Рис. Модель роботи офіцера курсової ланки з організації позааудиторної навчальної діяльності курсантів

Складові навчального процесу ВНЗ МВС України мають взаємодоповальні зв'язки, які безпосередньо або опосередковано впливають на якість та успішність навчання курсантів. Вирішення повсякденних завдань офіцерами курсової ланки з організації позааудиторної навчальної діяльності курсантів, безумовно, впливає на якість та успішність навчання. Аналіз підсумкових семестрових, модульних контролів демонструє, що найкращих результатів і показників досягають курсантські підрозділи, у яких на високому рівні організована позааудиторна навчальна діяльність курсантів, наявний вагомий особистий внесок командирів взводів та начальника курсу. На результати навчання впливає своєчасність відпрацювання пропущених занять, усунення поточних і семестрових заборгованостей. За умови своєчасного відпрацювання пропущених та незасвоєних занять належно працює структурно-логічна схема послідовності вивчення тем (навчальних модулів), досягаються навчальні цілі формування професійної моделі офіцера, що підвищує результативність навчання.

Висновки. В організації навчально-виховного процесу дотримання курсантами системи “знання – вміння – навички” не менш важливо, ніж формування професійної моделі офіцера-правоохоронця з високим рівнем службової культури й етики, особистої відповідальності за доручену справу та дисциплінованості, комунікативних здібностей. Керівник курсантського колективу має володіти та застосувати форми й методи навчальної, виховної та організаційної роботи під час організації позааудиторної діяльності курсантів. Форми й методи такої роботи доцільно змінювати залежно від курсу навчання та пріоритетності вирішуваних завдань підготовки курсантів.

Курсовий офіцер має бути підготовлений до роботи в умовах ненормованого робочого дня, готувати особовий склад до роботи в екстремальних умовах, вчити приймати їх самостійні рішення в складних умовах. Робота над згуртуванням навчального підрозділу, вироблення психологічної стійкості кожного курсанта – одне з важливих завдань керівництва курсу.

Оцінка результатів діяльності навчального підрозділу: взводу (групи), курсу, факультету – це оцінка професійної діяльності його керівника, професійної готовності до роботи в умовах ВНЗ МВС.

Роль та місце командира в організації навчально-виховного процесу залежить від його досвіду та особистого внеску. Курсанти будуть рівнятися на свого командира, якщо він буде для них авторитетом. Курсові офіцери в позааудиторний час мають також звертати увагу на методичну підготовку, відпрацювання командно-управлінських навичок особового складу. Це суттєва позиція для ВНЗ МВС, що дисциплінує та підвищує рівень самоорганізації, навичок самостійної роботи, відповідальності курсантів за результати навчальної й службової діяльності. Вказані форми та методи роботи офіцера курсової ланки спрямовані не тільки на підвищення результатів навчання, а й на формування професійної моделі офіцера-правоохоронця в будь-який період часу, згідно з розпорядком дня ВНЗ МВС.

Література

1. Зозуля І.В. Реформування освітянської діяльності МВС України: пошук шляхів щодо її удосконалення / І.В. Зозуля // Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених. – 2007. – Вип. 10. – С. 97–103.
2. Кадрова та виховна робота в ОВС : [навч.-метод. посіб.] / [В.М. Синьов, В.І. Кривуша, Т.В. Кушнірова, М.І. Легенький]. – К. : КЮІ КНУВС, 2006. – 179 с.
3. Левицький Є.О. Педагогічні основи комплексної оцінки професійної діяльності строювих підрозділів вищих навчальних закладів МВС України : автореф. дис. на здобуття наук. сту-

пеня канд. педагог. наук : спец. 13.00.04 “Теорія та методика проф. освіти” / Є.О. Левицький ; Вінницький держ. педагог. ун-т ім. М. Коцюбинського. – Вінниця, 2005. – 25 с.

4. Плеханов М. Організація підготовки персоналу для МВС України. Досвід, проблеми, перспективи / М. Плеханов // Актуальні проблеми управління та службово-оперативної діяльності органів внутрішніх справ у сучасний період розвитку державності України : матеріали доп. Всеукр. наук.-практ. конф., 26 жовт. 2007 р. – К. : Леся, 2008. – С. 5–6.

5. Про освіту: Закон України № 1060–ХІІ від 23.05.1991 р. : зб. норм. актів та метод. реком. з питань організації, планування та проведення навчально-виховного процесу в навч. закладах МВС України / уклад. О.Г. Зіберов, К.С. Зубарев ; відпов. ред. П.І. Орлов. – Х. : Ун-т внутрішніх справ, 1999. – Вип. 2. – С. 9–20.

6. Синьов В.М. Соціально-педагогічна діяльність в ОВС: кадрова та виховна робота : [навч.-метод. посіб.] / В.М. Синьов, В.І. Кривуша. – К. : Леся, 2008. – 152 с.

7. Статути Збройних Сил України : із змінами та доповн. відповідно до Закону України від 03.02.2004 р. № 1420-IV / ред. С. Ленська. – К. : Варта, 2006. – 535 с.

БОНДАРЕНКО З.П., ЛАЗАРЕНКО В.І.

АНАЛІЗ ДОСВІДУ ОРГАНІЗАЦІЇ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ РОБОТИ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ: ЗАРУБІЖНА ПРАКТИКА

Мета статті – проаналізувати зарубіжний досвід волонтерської роботи у ВНЗ.

Аналіз зарубіжного досвіду волонтерської роботи (США, Японія, Австрія, Італія, Німеччина, Великобританія, Франція та ін.) свідчить, що в тій чи іншій формі він є в кожній країні світу, у багатьох він законодавчо зафіксований та має деякі особливості.

По-перше, це давня традиція відкриття центрів волонтерів. (Так, у 1910 р. створено систему благодійної допомоги в Японії; у 1973 р. – незалежний центр волонтерів у Великобританії (з 1996 р. – Національний центр волонтерської роботи (*National Centre for Volunteering*)), з допомогою якого в 70-х рр. ХХ ст. почалося створення національної мережі волонтерських агентств.

По-друге, організації волонтерів численні за своєю представленістю в суспільстві й за складом волонтерів (в Австралії функціонує понад 30 місцевих волонтерських агентств; у Великобританії – 500 волонтерських центрів та професійних громад; понад 10 млн японців у тій чи іншій формі беруть участь у русі волонтерів; у США – понад 100 млн людей; у Франції – 60% населення зайняті добровольчою діяльністю; у Німеччині – понад 2 млн осіб; близько 33% населення Ірландії є волонтерами).

По-третє, організації волонтерів активно співпрацюють із соціальними інститутами суспільства (Комітет голів волонтерських організацій і фондів Італії представляє інтереси 2 млн волонтерів перед урядом, парламентом, церквою; у США робота волонтером враховується при визначенні виробничого стажу так само, як і оплачувана праця. Троє з кожних чотирьох американських громадян регулярно вносять кошти на благодійні цілі, виділяючи щорічно понад 1000 доларів із родини. На ці особисті внески припадає майже 90% усіх благодійних внесків. Фонди й ділові корпорації за всієї своєї значущості надають лише 10% усіх внесків на добродійність. В останній беруть участь люди всіх рівнів доходу, і люди з низькими доходами часто бувають щедрішими, ніж багаті (у Великобританії добровільні помічники співпрацюють з державними структурами соціальної сфери).

По-четверте, волонтерів залучають до проведення великомасштабних заходів (так, в Олімпійських іграх у м. Сідней 2000 р. взяло участь понад 50 тис. австра-